

BODÁKY vz. 24 z obdobia

Výroba v Zbrojovke Brno – závod Zábřovice

VÝROBA POD ČÍSELNÝM KÓDOM „945“, BODÁK BOL SÚČASŤOU RUMUNSKÉJ DODÁVKY

BODÁK SG24(r) Z NOVEJ VÝROBY POD PÍSMENNÝM KÓDOM DOT, Z ROKU 1942

KOMERČNÁ ZNAČKA Z V KRÚŽKU NA BODÁKU A POŠVE, NA HÁKU POŠVE JE OKREM TOHO RUMUNSKÉ PŘEBERACIE OZNAČENIE V PODOBE PÍSMEN CM

Po obsadení Čiech a Moravy nemeckou brannou mocou v marci 1939, sa výroba v Zbrojovke Brno nezastavila, ale pokračovala pre spojencov Osy a pre potreby Nemecka. Názov firmy - Zbrojovka Brno AS, bol v rámci Tretej ríše oficiálne zmenený na Waffenwerke Brünn AG a majoritným podielníkom firmy sa stal koncern „Reichs Werke Hermann Göring, AG“ a neskôr „Waffen Union Skoda-Brünn, GmbH, Berlin“.

V rokoch 1939-1940 sa realizovala veľká dodávka zbraní pre Rumunské kráľovstvo, išlo o pušky Mauser vz. 24 s bodákmi (odhad podľa Šádu asi 750 000 ks), ľahké a ťažké guľomety vz. 26 a vz. 37. Táto dodávka bola realizovaná čiastočne zo zásob MNO (archívne záznamy hovoria o objeme okolo 250 000 ks, ktoré pochádzali z armádnych objednávok z rokov 1937 a 1938). Okrem toho boli dokončené aj rozpracované kontrakty staršieho dáta s Perziou a Japonskom. V roku 1940 sa začala výroba upravenej četinkej karabíny vz. 16/33 podľa nemeckých požiadaviek, označenej ako krátká puška G.33/40, určenej predovšetkým pre jednotky horských strelcov. Materský závod v Brne-Zábřovičiach dostal pridelený nemecký číselný kód „945“. Tento kód bol v roku 1941 nahradený písomným kódom „dot“, ktorý používal závodom v Brne až do začiatku roku 1945, keď sa na krátko obdobie ešte zmenil na tzv. náhradný kód „swp“. Na preberanie zbraní nemeckou armádnou komisiou bolo do Brna presunutú oddelenie s číslom „63“ priamo zo zbrojovky Mauser z Oberndorfu nad Neckarom, ktorá zostala v tejto lokalite pôsobiť až do konca vojny. Na sklonku roku 1942 sa skončila výroba krátkej pušky G.33/40 a od roku 1943 sa vyrábala už len štandardná nemecká karabína M.98k. Obe zbrane boli podrobne popísané v rôznych časopisoch. Okrem pu-

TYPICKÉ ZNAKY RUMUNSKÉJ DODÁVKY, SÉRIOVÉ ČÍSLO FR8788 NA HLAVICI BODÁKU, TR5904 NA BOKU HÁKU POŠVE A PÍSMENÁ CM NA RAPE BODÁKU

šiek sa vyrábali v Brne pre Wehrmacht aj nemecké univerzálne guľomety MG 34 a iné zbrane väčších kalibrov.

Predvojnová výroba bodákov v Brne bola typická použitím skratky staršieho názvu zbrojovky „Československá Státní Zbrojovka v Brne“

na rikase čepelí a háku pošiev vo forme skratky „ČSZ“. Po obsadení závodu nemeckými okupantmi sa označovali viacerými výrobnými značkami. Jednou z nich bola „komerčná“ grafická značka, tvorená písmenom „Z“ v jednoduchom krúžku na rikase čepelí a háku pošiev. Táto forma sa vyskytovala už na predvojnových bodákoch a to na priechkach alebo na tele pošiev, prípadne bola jedinou značkou na bodákoch z rôznych exportných dodávok z konca 20-tych a začiatku 30-tych rokov 20. storočia. Časť bodákov z rumunskej dodávky bola realizovaná s týmto označením.

Okrem komerčnej značky bola výroba bodákov signovaná aj nemeckým číselným kódom „945“ a to v rokoch 1940 a 1941, ktorá je doložená väčším množstvom bodákov vz. 24 v pôvodnej čs. konfigurácii. Išlo hlavne o realizáciu časti rumunského kontraktu, väčšina z týchto bodákov má aj rumunské preberacie značky. Celá

II. svetovej vojny (1939-1945)

DETAIL SÉRIOVÉHO ČÍSLA BODÁKU SG24(t), DOT 42 ,469/K

dotávka je typická preberacím označením rumunskej komisie, ktoré tvoria rôzne grafické formy spojenia písmen C a M (M nad C v krúžku, bez krúžku, M v hranatom C, CM vedľa seba a iné). Išlo pravdepodobne o označenie kontrolórov rumunskej zbrojovky Copsa Mica v Cugire. Toto označenie bolo vyrábané na rap čepele a na prednú stranu háku pošvy, podobne ako pôvodné čs. armádne preberacie označenie. Druhým typickým znakom tejto dotávky sú sériové čísla, pred ktorými boli umiestnené písmená „XR“ (na mieste X môže byť ľubovoľné písmeno výrobné série, teda abecedy A-Z, pričom druhé písmeno R určovalo rumunskú objednávku). Sériové čísla boli vyrazené na hlavici bodáku, tam kde bývalo útvarové označenie ČSA a na pošvách z bočnej strany háku. Podľa zaznamenaných čísiel sa sériové bloky číslovali od 1 do 25 000 v každej. Keďže rumunský kontrakt bol pomerne veľký a mal byť realizovaný v krátkom čase, na jeho plnení sa podieľali oba hlavné závody Zbrojovky v Brne-Zábrdoviciach a v Považskej Bystrici na území Slovenska. Samotné pošvy označené číselným kódom „945“ neboli zatiaľ zberateľmi potvrdené.

Okrem dotávky pre Rumunsko a úprav starších bodákov podľa nemeckých požiadaviek, sa vyrábali aj nové, označené komerčnou značkou „Z“ v krúžku. Tie boli prevzaté nemeckou komisiou a určené pre ozbrojené sily nemeckej ríše - Wehrmacht.

Nemecké preberacie znaky sa vyskytujú v rôznych grafických podobách, jedno je však spoločné pre všetky a to číslo preberacej komisie „63“. Pravdepodobne najstaršou nemeckou preberacou značkou je tá, ktorá sa vyskytuje vo forme štylizovanej orlice s dlhými krídlami nad „WaA63“ (Waffenamt Abnahme - preberacie oddelenie zbrojného úradu). Na bodáku bola vyrazená na rape čepele medzi čienkami,

BODÁK OZNAČENÝ Z V KRÚŽKU, S VEĽKOU ORLICOU A WAA63 NA RAPE ČEPELE MEDZI ČIENKAMI.

rape čepele medzi čienkami, teda tam kde boli aplikované pôvodné čs. armádne značky pred vojnou. Pošvy majú toto označenie vyrazené na háku pozdĺžne. Tieto bodáky majú už viaceré znaky nemeckých úprav, väčšia časť z nich bola moderná, po vyčerpaní starších zásob sa vyrábali aj s priečkami už bez hlavných krúžkov.

Ďalším variantom preberacieho označenia je veľkosťou menšia forma štylizovanej orlice s krátkymi krídlami nad číslom „63“, ktorú možno nájsť na hákoch pošiev, jej umiestnenie je horizontálne pri pošve zavesenej v závesníku na opasku. Na bodákoch sa tento variant preberacieho označenia zatiaľ nepodarilo potvrdiť. Podľa použitia rovnakých značiek pri výrobe pušiek G.33/40 sa dá táto výroba datovať do rokov 1941 a 1942. Takto označené pošvy sa objavujú aj s bodákmi vyrobenými v Považskej Bystrici ako aj na bodákoch starších, upravených počas vojny podľa nemeckých požiadaviek.

DETAIL NEMECKÉHO PREBERACIEHO OZNAČENIA NA BODÁKU A POŠVE DOT42, ORLICA /63

V neskoršom období boli vyrábané bodáky už podľa upraveného nemeckého vzoru SG24(t) (Seitengewehr 24 (tschechoslowakisch)) a označené nemeckým písomným kódom „dot“. Výroba je dokladovaná reálnymi kusmi z obdobia rokov 1942-1943. Preberacie značky na týchto bodákoch sú veľmi malé (rozmery 2,5x1,5mm), a sú tvorené malou štylizovanou orličkou nad číslom „63“. Na bodáku sú vyrazené na hlavici nad vyčnievajúcim telom poistky a na pošve na hornej polovici hákom pošvy. Tieto bodáky boli pravdepodobne určené pre pušky vyrábané podľa nemeckých požiadaviek G33/40 a G.24(t) s nasledujúcimi zmenami oproti pôvodnému čs. modelu 24:

- bez hlavného krúžku na priečke,
- povrch bodáku a pošvy bol moderný
- sériové číslovanie bodákov - série od 1 po 10 000 doplnené malým písmenom série od a-x (na pošve sa sériové číslo nevyskytovalo)
- datovanie výroby v podobe posledného dvojčísla roku, „42“ na chrbte čepele pri priečke, ako je typické pre nemecké bodáky 98k a pod kódom dot na zadnej strane pošvy „dot/42“

Zaujímavé je, že niektoré znaky typické pre nemecké úpravy starších bodákov, sa v novej produkcii už nevyskytujú. Bodáky majú pôvodné skrutky v drevených čienkach bez drážok v hlavičke, takisto telo poistky vystupuje milimeter nad povrch hlavice a jeho matica nemá rozšírenú drážku. Tvar a umiestnenie ústia (obúskú) pošvy a tvar háku pošvy má rovnaké znaky ako predvojnová čs. produkcia. Časť výroby zo začiatku roku 1943 bola dodaná ešte Rumunsku a má na priečke hlavný krúžok. Po roku 1943 bola výroba bodákov vz. 24 prípadne SG24(t) s veľkou pravdepodobnosťou zastavená a obnovila sa až po skončení II. svetovej vojny.

DETAIL HÁKU POŠVY OZNAČENÝ VEĽKOU ORLICOU NAD WAA63

BODÁKY

DETAIL HÁKU POŠVY OZNAČENÝ MENŠOU ORLICOU NAD ČÍSLAMI 63